

Auditi nimetus: ostukorraldus SMIT-is.

Auditi liik: tulemus- ja vastavusaudit.

Auditi läbiviimise alus: siseministri 27.02.2024 käskkiri nr 1-3/21 „Siseauditi osakonna 2024. tööplaan“.

Auditeeritavad: Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskus (edaspidi *SMIT*). Täiendavalt viiakse auditi toiminguid läbi ka Siseministeeriumis ning Politsei- ja Piirivalveametis.

Auditi eesmärk: hinnata, kas SMIT-i hankevajadused on välja selgitatud ja läbiviidud tõhusalt ning asutuse eesmäärke¹ toetavalt.

Auditi ulatus ja auditeeritav periood: auditi ulatus hõlmab SMITi ostukorraldust² perioodil 01.01.2022-30.11.2024³. Auditi läbiviimisel analüüsitakse SMIT ja SIM valitsemisala IKT ostuvajaduste väljaselgitamist, SMIT ostuplaanide (sh hankeplaan) koostamist, infoturbestandardi ISO 27001 nõuete rakendamist hankeprotsessis, huvide konflikti vältimise ja hankeplaanide täitmise järelevalve tegevusi. Hankemenetluste läbiviimist käesoleva auditi raames ei analüüsita.

Piirangud.

Auditi raames ei hinnata:

- 1) hanke läbiviimiseks valitud hankemenetluse liigi õiguspärasust;
- 2) hankemenetluse läbiviimise õiguspärasust;
- 3) hangitava asja või teenuse tegelikku ostuvajadust;
- 4) hankelepingu ja selle muutmise õiguspärasust;
- 5) hankelepingu täitmist;
- 6) hankeobjekti vastuvõtmise ja selle lepingule vastavuse dokumentatsiooni;
- 7) ostukorralduse protsessis osalevate töötajate kvalifikatsiooni ja pädevust.

¹ SMIT põhimääruse § 7 kohaselt vastutab asutus ministeeriumi valitsemisala ülesannete täitmiseks vajalike IKT teenuste arendamise, haldamise ja hankimise, infoturbe seotud tegevuste korraldamise ja küberturvalisuse tagamise ning teistele riigi- ja kohaliku omavalitsuse asutustele ning riigi sihtasutustele tasuliste IKT teenuste osutamise eest tingimusel, et see ei kahjusta SMIT põhiülesannete täitmist ministeeriumi valitsemisalas.

² Mõiste „ostukorraldus“ ei ole SMIT juhistes määratud. Audiitorid mõistavad **ostukorralduse all** erinevate protseduuride kogumit, mille eesmärk on tagada organisatsioonile vajaliku kauba ja teenuste soetamine õigeaegselt, sobiva kvaliteediga ja optimaalse hinnaga, toetades samal ajal organisatsiooni strateegilisi eesmäärke ja järgides kehtivaid regulatsioone ning standardeid. Tõhus ostukorraldus loob väärtust, optimeerides ressurside kasutamist ja tagades organisatsiooni tegevuse operatiivse järjepidevuse ning toetab strateegiliste eesmärkide saavutamist. Ostukorraldus hõlmab nii (A) ostuvajaduse, sh riigihangete ja alla lihthanke piirmäära jäävate väikeostude, tuvastamist, (B) hanke- ja ostuplaani koostamist, (C) plaanide elluviimist ning (D) järelevalvet.

³ **Programmi muudatus:** Auditeeritavat perioodi on programmi muutmise ajal selguse huvides täpsustatud. 2024.a hankeplaanide täitmise kohta antakse hinnang seisuga 31.12.2024. Võrdlusmaterjali loomiseks viivad audiitorid toiminguid läbi ka 2022. aasta kohta, kuid 2022. aasta ei ole auditi fookuses.

Hinnangu andmise kriteeriumid.

SMIT-i ostukorraldus ja selle juhtimine on tõhus⁴, kui:

- 1) ostukorralduse protseduurid ja rollijaotus on kirjeldatud ja neid järgitakse;
- 2) ostukorraldus on allutatud valitsemisala strateegiliste eesmärkide saavutamisele ja kokku lepitud prioriteetide õigeaegsele saavutamisele;
- 3) soetuste planeerimisel, sh hankeplaani koostamisel, on tuvastatud IKT seadmete, tarkvara ja toe elukaarest tuleneva vajadusega ja arvestatud on kõigi tegevusvaldkondade ostuvajadusi, mis tagavad asutuse töö jätkusuutlikkuse;
- 4) enne hankimist pööratakse tähelepanu omandamise kogumaksumuse väljaselgitamisele;
- 5) asutus rakendab ostujuhtimisel riskijuhtimist, mis tuvastab ja hindab tarnijate ja lepingutega seotud riske;
- 6) asutus rakendab ostukorralduse protseduurides meetmeid huvide konflikti vältimiseks;
- 7) asutuse hankeplaani täitmise üle on tagatud pidev järelevalve ja õpikohtade tuvastamine;
- 8) ostuprotsessis arvestatakse andmete turvalisuse ja privaatsuse nõuetega;
- 9) IT arenduste ja valdkonna ostude teostamisel rakendatakse meetmeid tarnijast sõltumatuse vältimiseks.

Auditi valimi koostamine:

Auditi valimit ei koostata. Kui auditi kestel osutub auditi valimi koostamine vajalikuks, otsustatakse see jooksvalt auditi läbiviimise ajal.

Varasemalt läbi viidud auditid:

- SIM 2020.a audit „Huvide konflikti ennetus SMIT-is“.
- SIM 2018.a audit „Hangete maksumuse kavandamine“. Auditeeritud periood 2016-2018.
- Riigikontroll on auditeerinud riigihangete läbiviimist SiM majandusaasta aruande auditites.

Eesmärgi saavutamiseks läbiviidavad toimingud ja töö meetodid:

Auditi riskide hindamise⁵ tulemusena püstitati kriteeriumid, määrati uurimisküsimused, teostatavad toimingud ja kogutav dokumentatsioon.

Auditi toimingud viivad läbi juhtivaudiitor Helena Ambrozevits (auditi juht) ja juhtivaudiitor Edgar Reedik. Auditi järelevalvet teostab siseauditi osakonna juhataja Tarmo Olgo.

⁴ Määratluse aluseks on sisekontrollisüsteemi valdkonnad nii nagu need on määratletud COSO mudelis.

⁵ Auditi riskide hindamine. A3_1.

Tabel 1. Läbiviidavate toimingute loetelu

Kriteerium	Alaküsimus	Dokumentatsioon	Töö meetod
I. Ostukorralduse protseduurid			
1. Kas SMIT ostukorralduse protseduurid on kirjeldatud?	1.1. Kas asutuse ostukorraldusprotsess on kirjeldatud?	SMIT sisesed korrad ja muu dokumentatsioon	Dokumentide analüüs, intervjuu.
	1.2. Kas SMIT ostukorralduse protsessis on seotud osapoolte rollid ja vastutus määratud?		
	1.3. Kas SMIT-il on riigi, valitsemisala ja SMIT nõuetega kooskõlas olev hankeplaan?		
	1.4. Kas SMIT-il on alla lihthanke piirmäära jäävate ostuvajaduste elluviimise kohta koostatud ostuplaan?		
II. Ostude prioriteetsus ja hanke eseme seos strateegiliste eesmärkidega			
2. Kas ostukorraldus on allutatud valitsemisala IKT eesmärkide saavutamisele?	2.1. Kas SIM valitsemisalas ja SMIT-is loodud protsessid (töökorraldus) tagavad, et SMIT-i ostude planeerimisel on olemas info valitsemisala prioriseeritud IKT arendusvajaduste kohta?	Dokumentatsioon ostuvajaduste prioriseerimise kriteeriumite kohta; IKT arenduste prioriteetid; IT arenduse, toote või teenuse vastavusanalüüsid Sim valitsemisala vajadustele, SMIT hankeplaani sisendid sh teistelt SIM VA asutustelt	Dokumentide analüüs, intervjuu.
	2.2. Kas SIM valitsemisalas ja SMIT-is loodud protsessid tagavad, et SMIT-i ostude planeerimisel on seotud osapooltel olemas info soetuse (IKT seadmete ja tarkvara) otse-, kaudsete ja elukaarekulude kohta, sh elukaarest tuleneva soetamisvajaduse kohta?		
	2.3. Kas SMIT ostukorralduse protsess tagab, et rahalisi vahendeid kasutatakse eelistatult hangeteks, mis on suunatud valitsemisala IKT prioriteetide saavutamisele ning olemasolevate teenuste elukaare tagamisele?		
	2.4. Kas IKT arenduste mahakandmised on põhjendatud ja kooskõlas SIM valitsemisala prioriteetidega? ⁶		
III. Riskijuhtimine ostukorralduse protseduurides			

⁶ Programmi muudatus: Auditi meeskonna otsusel jäetakse käesoleva auditi skoobist välja.

Auditi programm

3. Kas asutuse ostukorralduse protseduurides rakendatakse riskijuhtimist?	3.1. Kas SMIT on kaardistanud ja hinnanud ning kirjalikult fikseerinud ostukorralduse protsessi riskid?	Asutuse hangete riskianalüüs, erinevate tarnijate ja lepingutega seotud riskianalüüs; huvide konflikti vältimiseks kehtestatud meetmete kirjeldus; SMIT meetmed ühest tarnijast sõltumatuse vältimiseks.	Dokumentide analüüs, intervjuu.
	3.2. Kas SMIT on kaardistanud ja hinnanud ning kirjalikult fikseerinud iga hankeplaanis oleva hanke elluviimisega seotud riske?		
	3.3. Kas SMIT riskijuhtimise korraldus tagab tarnijaga seotud riskide tuvastamise ja hindamise? Sealhulgas, kas SMIT on hinnanud tarnete katkemise riski, tarnija suutlikkust täita oma kohustusi, tarnete sõltuvust ühest tarnijast?		
	3.4. Kas SMIT riskijuhtimise korraldus tagab <u>huvide konfliktiga seotud riskide</u> tuvastamise ja hindamise?		
	3.5. Kas SMIT riskijuhtimise plaan (riskide maandamise tegevuskava) sisaldab meetmeid riskide minimeerimiseks ja tarnete järjepidevuse, tarnijast sõltuvuse ja huvide konflikti riskide haldamiseks?		
IV. Infoturbe nõuete järgimine			
4. Kas SMIT ostukorralduse protsessis järgitakse infoturbenõudeid?	4.1. Kas SMIT ostukorralduse protsessis järgitakse ISO27001 infoturbenõudeid?	Infoturbestandardi ISO 27001 ja SMIT sisemiste kordade omavaheline võrdlus ja analüüs; Tarnijatega sõlmitud lepingute tingimuste analüüs; andmete turvalisuse ja privaatsuse nõuete kirjeldus.	Dokumentide analüüs, intervjuu.
V. Hankeplaani täitmise järelevalve			
5. Kas hankeplaani täitmise järelevalveks on võimalused loodud?	5.1. Kas SMIT ostukorralduse protsessiga seotud osapooltele esitatakse hankeplaani täitmise kohta teave ajal ja ulatuses, mis võimaldab hinnata hangete teostamise	Hankeplaani täitmise seire aruanded, juhtkonna nõupidamiste protokollid	Dokumentide analüüs, intervjuu.

Auditi programm

	mõju SIM ja valitsemisala prioriteetide täitmisele?		
--	---	--	--

Teostatavate toimingute loetelu võib täiendada ja täpsustada auditi käigus.

Avaliku teenistuse eetika põhimõtete järgimist hinnatakse iga kontrollitoimingu raames.

Tabel 2. Auditi läbiviimise ajakava

Tegevus	Periood/tähtaeg
Auditi toimingute läbiviimine	07.10.-14.02.2025 ⁷
Auditiaruande eelnõu auditeeritavale esitamine	31.03.2025
Auditeeritava poolt auditiaruande eelnõule vastamise tähtaeg	14.04.2025
Lõpparuande allkirjastamine	30.04.2025

Dokumentatsiooni loetelu:

- Riigihangete seadus;
- Riigivaraseadus;
- Siseministeeriumi valitsemisala hankekord;
- Siseministeeriumi valitsemisel oleva riigivara valitsemise kord;
- Siseministeeriumi info- ja kommunikatsiooni-tehnoloogia teenuste osutamise põhimõtted;
- Siseministeeriumi valitsemisala raamatupidamise sise-eeskiri;
- Siseministeeriumi ja tema valitsemisala asutuste strateegilise planeerimise, seire ja aruandluse kord;
- Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse riigihangete kord;
- Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse infoturbe kord;
- Siseministeeriumi infotehnoloogia- ja arenduskeskuse vara haldamise ja arvestuse kord;
- SMIT aastate 2022-2024 hankeplaanid koos kõigi muudatustega.

Ülevaade valdkonnast (taustinformatsioon) on toodud auditi programmi lisas.

Auditi programmi on kinnitanud:

Helena Ambrozevits (auditi juht)
juhtivaudiitor
(allkirjastatud digitaalselt)

⁷ **Programmi muudatus:** Auditi toimingute läbiviimise tähtaega pikendatakse täiendavate auditi toimingute läbiviimise tõttu. Täiendavate auditi toimingute läbiviimise tõttu lükkuvad edasi ka teiste auditi etappide tähtajad.

Edgar Reedik
juhtivaudiitor
(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Olgo
siseauditi osakonna juhataja
(allkirjastatud digitaalselt)

Lisa 1. Sõltumatuse deklaratsioon

Käesolevaga kinnitan oma sõltumatust auditeeritava objekti suhtes ja kohustun ennast taandama töövõtust, kui olen läinud vastuollu minu poolt allkirjastatud kinnitusega sõltumatuse kohta ja/või kui selleks on tekkinud potentsiaalne risk.

Olulisemad olukorrad, mille puhul on piisav põhjus väita, et auditi läbiviija ei ole sõltumatu on järgmised:

- Auditi läbiviija auditeerib mistahes funktsiooni, mille eest ta viimase aasta jooksul ise vastutas.
- Auditi läbiviija teeb mitteauditi alast tööd:
 - osaleb asutuse juhtimises või teeb juhtkonna kompetentsi kuuluvaid otsuseid;
 - osaleb vahetult kontrolliprotseduuride väljatöötamises ning rakendamises;
 - võtab endale auditi objekti juhi või töötaja rolli;
 - teostab majandustehinguid või võtab endale muid asutuse põhitegevusega seotud tööülesandeid.
- Auditi läbiviijal on isiklikud huvid, isiklikud ja/või peresuhted auditi objektil, mis võivad mõjutada tema erapooletut suhtumist auditeeritavasse või seada selle kahtluse alla.
- Auditi läbiviija võtab vastu auditeeritavate, koostööpartnerite või auditeeritavatega seotud muude isikute ja organisatsioonide pakutavaid kingitusi või muid hüvesid, mis võivad mõjutada tema erapooletut suhtumist auditeeritavasse või seada selle kahtluse alla.
- Auditi läbiviija on mõjutatud oma hinnangutes teiste inimeste otsustest, mille tõttu võib tekkida kahtlusi auditi läbiviija töö tulemuse usaldusväärsuses või kvaliteedis.

Sõltumatuse deklaratsiooni on kinnitanud:

Helena Ambrozevits (auditi juht)
juhtivaudiitor
(allkirjastatud digitaalselt)

Edgar Reedik
juhtivaudiitor
(allkirjastatud digitaalselt)

Tarmo Olgo
siseauditi osakonna juhataja
(allkirjastatud digitaalselt)